

Vyjádření členů Odborné komise Asociace klinických logopedů ČR, z.s.

Na základě informací obdržených dne 7.1.2024 od Mgr. et Mgr. Barbory Richtrové (předsedkyně AKL ČR, z.s.) poskytuje Odborná komise AKL ČR, z.s. následující vyjádření k doporučení zachování kvalifikačního požadavku absolvovat státní bakalářskou zkoušku ze surdopedie pro výkon povolání logopeda ve zdravotnictví.

Kvalifikační požadavky k získání odborné způsobilosti k výkonu povolání logopeda ve zdravotnictví upravuje Zákon č. 96/2004 Sb., o nelékařských zdravotnických povoláních ve znění pozdějších předpisů. Tyto požadavky jsou dle stávající legislativní úpravy následující:

- "absolvování akreditovaného magisterského studijního oboru speciální pedagogika se státní závěrečnou zkouškou z logopedie a surdopedie navazujícího na absolvování akreditovaného bakalářského studijního oboru speciální pedagogika se státní závěrečnou zkouškou z logopedie a surdopedie a absolvováním akreditovaného kvalifikačního kurzu logoped ve zdravotnictví, který je prováděn vysokou školou podle zvláštního právního předpisu".

Na absolventy, kteří zahájili studium v akreditovaném magisterském studijním oboru nejpozději v akademickém roce 2018/2019, se výše uvedený požadavek absolvování akreditovaného bakalářského oboru speciální pedagogiky se státní závěrečnou zkouškou z logopedie a surdopedie nevztahuje. Povinnost absolvovat akreditovaný kvalifikační kurz logoped ve zdravotnictví bude platná od 1. ledna 2026.

Tuto právní úpravu reflektují také vysoké školy, které pregraduální studium speciální pedagogiky a logopedie realizují. Možnosti studia logopedie jsou v současné době následující:

- na Univerzitě Palackého v Olomouci je akreditované pětileté nedělené magisterské studium oboru Logopedie zakončené složením státní závěrečné zkoušky z logopedie a surdopedie,
- na Univerzitě Karlově v Praze je akreditováno bakalářské studium oboru Speciální pedagogika/Logopedie zakončené složením státní bakalářské zkoušky z logopedie a surdopedie a navazující magisterské studium oboru Logopedie zakončené složením státní závěrečné zkoušky z logopedie a surdopedie,
- na Masarykově univerzitě v Brně je akreditováno bakalářské studium oboru Logopedie zakončené složením státní bakalářské zkoušky z logopedie a surdopedie a navazující magisterské studium oboru Logopedie zakončené složením státní závěrečné zkoušky z logopedie a surdopedie,
- absolvent bakalářského studia Speciální pedagogika/Logopedie nebo Logopedie je dle profilu absolventa připraven na komunikaci a spolupráci s rodiči dětí a žáků s poruchami řečové komunikace a jejich učiteli, podporu osob s komunikačními obtížemi, rozpoznání jejich potřeb a potenciálu za účelem zvýšení kvality jejich života, předpokládá se pokračování ve studiu v navazujícím magisterském oboru Logopedie, které vede ke zvýšení kvalifikace absolventa a rozšíření možností jeho uplatnění,
- jedním z požadavků stanovených pro přijetí uchazeče ke studiu navazujících magisterských oborů Logopedie na Univerzitě Karlově i Masarykově univerzitě je v současné době doložení potvrzení o složení státní bakalářské zkoušky z logopedie a státní bakalářské zkoušky ze surdopedie (musí jít o samostatné předměty),
- navazující magisterské studium předpokládá osvojené znalosti obsahově odpovídající bakalářskému stupni vzdělání, tyto znalosti jsou dále rozšiřovány, je tedy nezbytné, aby student navazujícího magisterského studijního oboru měl osvojené poměrně rozsáhlé znalosti, a to zejména v oblasti logopedie a surdopedie,
- je zřejmé, že jistou úroveň těchto znalostí garantuje právě složení státních bakalářských zkoušek z logopedie a surdopedie.

Příklady možností konání státních bakalářských zkoušek z logopedie u dalších oborů:

- na Univerzitě Palackého v Olomouci je možné konat státní bakalářskou zkoušku z logopedie také u učitelských oborů (Speciální pedagogika pro 2. stupeň základních škol a pro střední školy), dle materiálů dostupných na webových stránkách Oddělení logopedie a studií komunikačního procesu se ale jedná o absolventy s odlišnou profilací a limitovaným rozsahem pro pokračování ve zdravotnictví a klinickém sektoru,

- absolvent je kvalifikován pro výkon funkcí speciálního pedagoga jako výchovného pracovníka, pedagogického asistenta či asistenta, v rámci regulovaných povolání na pozici asistenta pedagoga,
- na Univerzitě Palackého v Olomouci je možné konat státní bakalářskou zkoušku z logopedie také u neučitelských oborů speciální pedagogiky, které jsou ale svým zaměřením úzce profilované jiným než logopedickým směrem (např. Speciální pedagogika - andragogika, Speciální pedagogika - intervence, Speciální pedagogika - raný věk),
 - obor *Speciální pedagogika - andragogika*: absolvent je kvalifikován jako speciálněpedagogický andragog, v rámci regulovaných povolání se jedná o pozici asistenta pedagoga a vychovatele,
 - obor *Speciální pedagogika - intervence*: absolvent je kvalifikován pro práci v oblasti speciálně pedagogické intervence v systému sociálních služeb a prevence, na školách a ve školských zařízeních, na pozici asistenta pedagoga, v rámci regulovaných povolání na pozici asistenta pedagoga a vychovatele,
 - obor *Speciální pedagogika - raný věk*: absolvent je kvalifikován pro práci v oblasti poskytování služeb v systému rané péče, specialisty v mateřské škole, asistenta pedagoga a vychovatele, v rámci regulovaných povolání na pozici asistenta pedagoga a vychovatele,
- na Masarykově univerzitě v Brně je možné konat státní bakalářskou zkoušku z logopedie také u učitelských oborů (Speciální pedagogika se zaměřením na vzdělávání),
 - absolvent je kvalifikován pro asistentské pracovní pozice nebo pro práci instruktora ve střediscích volného času a speciálních zařízeních,
- na Masarykově univerzitě v Brně je možné konat státní bakalářskou zkoušku z logopedie také u neučitelského oboru speciální pedagogika,
 - absolvent je kvalifikován jako asistent pedagoga a vychovatel,
- u výše zmíněných studijních oborů a jejich nových akreditací navíc v současné době dochází k postupnému přejmenování předmětů státní bakalářské zkoušky z „logopedie“ na např. „logopedická intervence v předškolním věku“,
- obdobně jsou profilované i studijní obory speciální pedagogiky na dalších univerzitách, konkrétní případy mohou být diskutovány v rámci online setkání,
- (na Univerzitě Karlově v Praze není v současném nově akreditovaném studijním oboru speciální pedagogika (bez profilace logopedie) a učitelských oborech možné konat státní závěrečné zkoušky z logopedie a surdopedie).

Z výše uvedeného je zřejmé odlišné zaměření studijních oborů Speciální pedagogika/Logopedie a Logopedie a ostatních studijních oborů speciální pedagogiky (učitelských i neučitelských), stejně tak se liší dosažená kvalifikace absolventů jednotlivých oborů. Jako problematická se jeví také úzká profilace některých studijních oborů speciální pedagogiky, jež nemůže obsáhnout celé věkové spektrum cílové klientely (od narození do smrti) a tím i širší záběru teoretických znalostí a praktických dovedností. V rámci bakalářského studia se také výrazně liší časová dotace pro výuku logopedických a surdopedických předmětů v jednotlivých studijních oborech.

Příklad dotace výuky logopedických a surdopedických předmětů v oboru Logopedie a v oboru Speciální pedagogika:

- obor zaměřený na logopedii má během studia např. předměty: Úvod do studia logopedie, Úvod do studia surdopedie, Logopedie I, Surdopedie I, Logopedie II, Surdopedie II, ..., logopedické i surdopedické praxe (v ambulancích, školách, nestátním neziskovém sektoru, ...),
- oproti tomu obory speciální pedagogiky nebo speciální pedagogiky zaměřené na vzdělávání mají z těchto předmětů například pouze Úvod do studia logopedie a Úvod do studia surdopedie, praxi vykonávají ve většině případů mimo logopedická a surdopedická pracoviště a zařízení, zaměření studia se opravdu výrazně liší a výuka pro náš obor stěžejních předmětů je zde spíše okrajová.

Stran zachování kvalifikačního požadavku absolvovat státní bakalářskou zkoušku ze surdopedie pro výkon povolání logopeda ve zdravotnictví je také důležité zmínit návaznost na výkon praxe a specializační vzdělávání v oboru klinická logopedie, v rámci kterého se opět předpokládají osvojené znalosti na úrovni bakalářského a magisterského navazujícího (nebo magisterského) studia. V rámci předmětů surdopedie

v bakalářském studiu získávají studenti základní poznatky týkající se mimo jiné i oblasti anatomie a fyziologie sluchového aparátu, sluchových vad, vývoje dětí s poruchami a vadami sluchu, kompenzačních pomůcek, problematiky odezírání nebo komunikačních systémů, což je problematika, která přesahuje například do využití systémů alternativní a augmentativní komunikace (znakový jazyk, pomocné artikulační znaky, ...). Tyto znalosti jsou mimo jiné nezbytné k úspěšnému absolvování předmětů zaměřených na oblast foniatry v navazujícím magisterském studiu. Studenti oborů Speciální pedagogika/Logopedie a Logopedie navíc v rámci studia neabsolvují pouze logopedické, ale také surdopedické praxe, nabyté dovednosti tedy opět u studentů jiné profilace v dalším studiu chybí a není zcela jednoduché si je doplnit. V praxi logopeda ve zdravotnictví se následně absolventi samozřejmě setkávají s dětmi a dospělými s poruchami a vadami sluchu, garantovaná úroveň znalostí ze surdopedie je tedy více než žádoucí, je totiž důležitou součástí již pregraduální přípravy na budoucí výkon povolání. Mimo výše zmíněné vidíme obdobné oborové zaměření absolventů a požadavky kladené na kvalifikaci logopedů pracujících v rezortu zdravotnictví i v zahraničí, a to zejména v zemích, kde je obor klinická logopedie považován za prestižní.

Lze jistě namítat, že člověk, který se chce studiu logopedie skutečně věnovat, si doosvojí znalosti, které mu chybí, prostřednictvím samostudia. Na druhou stranu, pokud se podíváme do jiných odborností, také není možné v průběhu studia libovolně měnit zaměření (jako příklad by bylo možné uvést tento: student ergoterapie se nemůže v průběhu studia rozhodnout, že chce být vlastně fyzioterapeut, přestože jsou si tyto obory blízké, studenti absolvují mnoho stejných předmětů apod. - pokud to opravdu chce, musí si fyzioterapii dostudovat). Pokud student "zaplane" pro obor logopedie v průběhu studia speciální pedagogiky (bez profilace logopedie) a zároveň má touhu v budoucnu pracovat ve zdravotnickém rezortu, je nezbytné, aby studium zaměřené na logopedii absolvoval celé (bakalářský i navazující magisterský obor) - takový student bude mít studium usnadněné, protože některé dříve absolvované předměty, které jsou obsahově shodné s těmi v oborech zaměřených na logopedii, mu potom mohou být uznány a doba studia se tím může výrazně zkrátit. U těchto studentů ale nejčastěji dochází k touze po studiu logopedie a případné změně studijního oboru již v prvních ročnících studia, někteří z nich studují oba obory současně a rozšiřují si tak celkově svou kvalifikaci. Na tomto místě je možná vhodné ještě uvést, že Masarykova univerzita v Brně nabízí studium oboru Logopedie také v kombinované formě.

Posledním bodem, který je vhodné zmínit jako argument pro zachování kvalifikačního požadavku absolvovat státní bakalářskou zkoušku ze surdopedie pro výkon povolání logopeda ve zdravotnictví, jsou kvalifikační požadavky kladené na školské logopedy, které jsou Zákonem č. 563/2004 Sb., o pedagogických pracovnících ve znění pozdějších předpisů stanoveny takto - "Školský logoped získává odbornou kvalifikaci studiem pro přípravu školských logopedů a vysokoškolským vzděláním získaným studiem v akreditovaném magisterském studijním programu v oblasti pedagogických věd:

- zaměřené na speciální pedagogiku se státní závěrečnou zkouškou z logopedie a surdopedie, který nenavazuje na akreditovaný bakalářský studijní program,
- zaměřené na speciální pedagogiku se státní závěrečnou zkouškou z logopedie a surdopedie, který navazuje na akreditovaný bakalářský studijní program speciální pedagogika, nebo
- zaměřené na logopedii se státní závěrečnou zkouškou z logopedie a surdopedie."

Legislativní úprava v tomto znění neupřesňuje kvalifikační požadavky kladené na školské logopedy stran odborného zaměření státních bakalářských zkoušek, je tedy možné konstatovat, že kvalifikační požadavky kladené na logopedy ve zdravotnictví jsou náročnější/specifikovanější a není tedy vhodné tyto legislativně ukotvené požadavky kladené na kvalifikaci osob vykonávajících povolání logopeda ve zdravotnictví měnit a snižovat již nastavenou odbornou úroveň logopedů začínajících pracovat v rezortu zdravotnictví.

Vyjádření zpracováno dne 23.1.2024